

Recenzii

moral al sensibilității sale umaniste și a convingerilor liberal-catolice, de inspirație hispano-americană, așa cum am constatat, este puternic impresionat de presiunea amenințătoare pe care capitalul și logica profitului o exercită asupra profesiunii medicale și, desigur, asupra pacienților. În capitolul al doilea, dedicat acestei situații, dar și în alte capitole (e.g., p. 71, 85-88, cap. 6) ne oferă numeroase și scandaloase exemple de influență imorală sau chiar corupție din partea „culturii bussiness” (p. 55), în special în domeniul farmaceutic, dar și în cel al cercetării și al educației. (Dacă un autor român ar fi publicat asemenea date, notorii peste ocean, cu siguranță ar fi fost repede „demascat” aici ca un conspiraționist sau ca nostalgic al comunismului sau al Evului Mediu!) James Drane nu pare descurajat că nu poate enumera prea multe exemple de reacții împotriva acestei derive (p. 61, 63-64) și, în cele din urmă consideră că, oricât de energică, riposta mișcărilor de recrudescență tradiționalistă în fața secularismului în marș nu are șanse să o schimbe (p. 157), dar crede totuși că nu e totul pierdut. O alianță între o medicină veritabil personalistă (ilustrată mai ales în cap. 7-9), ca autoritate pentru bunăstarea din viața aceasta, și credința religioasă, ca autoritate pentru dobândirea fericirii celeilalte, ar fi soluția potrivită (p. 161). Pentru un cititor creștin-ortodox, lectura acestei cărți interesante, a unui veteran al bioeticii americane de inspirație creștină, poate fi instructivă cu privire la ce s-a întâmplat, până acum, cu încercarea unei întregi generații de eticieni creștini care au mizat pe „regândirea” credinței pentru a o alia cu progresele și speranțele medicinei seculare.

Prof. Dr. Sebastian Moldovan

Paul Siladi, *Riscul iubirii. Despre buna întrebuințare spirituală a obișnuitului*, Doxologia, Iași, 2019, 175 p., ISBN 978-606-666-733-3

În cadrul Colecției „Eseu” publicată de Editura Doxologia se face remarcant prin titlul extrem de provocator volumul domnului Paul Siladi: *Riscul iubirii. Despre buna întrebuințare spirituală a obișnuitului*. Recomandările și aprecierile teologilor Teodor Baconschi, Nicolae Turcan și Mihai Neamțu invită și mai mult la lectură, dar în același timp creează așteptări ce se cer confirmate.

Cele 29 de tablete care alcătuiesc volumul sunt împărțite în cinci secțiuni deopotrivă de interesante. Chiar și în absența unui prolog care să clarifice proveniența eseurilor sau contextul în care apare lucrarea, primul text ce deschide capitolul „Convergențe” te introduce în logica acestor meditații. Este vorba de cultivarea unei predispoziții, firești într-o oarecare măsură a autenticei vieți duhovnicești, de a interpreta totul dintr-o perspectivă spirituală, de a valoriza spiritual obișnuitul: „Nimic nu este lipsit de importanță când este cuprins într-o privire fertilă. Dacă mintea ți-e cucerită de lucrurile ultime, atunci înțelege că miza fiecărei secunde trăite este veșnicia, că orice cuvânt lansat la întâmplare lasă urme pentru care ești responsabil și că orice cuvânt și gând, fie ele oricât de tainice, se petrec sub ochii lui Dumnezeu” (p. 12). Odată înmănată cheia de lectură, textele se înlănțuie „logic”, pornind de la teme aparent banale, în umbra cărora nu ai fi ghicit că se ascund sensuri deosebite, fără de care nu îți poți imagina să le mai concepi de acum înainte. Astfel, de pildă, este meditația asupra sintagmei „Dumnezeul părinților noștri”, care este expresia dogmei și a credinței primite de-a gata, respectiv „Dumnezeul nostru”, care reprezintă expresia misticii, a atingerii credinței prin căutările personale, prin eforturile proprii. La fel de incitante se dovedesc

Recenzii

apelurile la căutarea sinceră a marilor întrebări ce se ascund în adâncul inimii („Tu esti Adam!”), la eliberarea de plăcerea provocată de denigrarea și de cuvintele risipite în deșert („Cine se spală pe față?”), la împletirea dragostei jertfelnice cu iubirea care uită de sine („Dragostea învinge demonii”), dar și la acceptarea diversității legitime și a inechității cotidiene, care, deși dureroasă, este totuși rodnică și cu sens („Soluția personală”). Fiecare dintre aceste texte este construit în jurul câte unei istorioare hasidice și a unei apoftegme din Patericul egiptean, iar armonia dintre învățăturile celor două surse denotă preocuparea universală de a atinge înțelepciunea pe calea comuniunii autentice cu Dumnezeu și semenul.

Pe de altă parte, în secțiunea intitulată „Divergențe”, autorul atrage atenția asupra unei suite de probleme cu care omul aflat pe calea credinței se poate confrunta în mod curent: compromisul („Scopuri, mijloace”), fățărnicia („Între nevointă și ipocrizie, sau despre cele două moduri ale lui *ca și cum*”), limbajul de lemn („Despre comunicare și patologiiile ei”), autosuficiența și aroganța („Ortodoxia, mai mult sau mai puțin”) și nelipsitele prejudecăți (Sfințenia atipică). Exprimarea elaborată și spiritul critic cu care autorul biciuiește aceste situații, devenite prea comune, amintesc de tonul profetic și erudit cu care Mihai Neamțu își redacta *Bușnița dintre dărâmături. Insomniile teologice în România postcomunistă*.

Tabletele cuprinse în secțiunea „Ascetice” reflectă preocuparea mai recentă a universitarului clujean de a tâlcui pe înțelesul unei Ortodoxii urbane sensurile zicerilor Părinților deșertului, care alcătuiesc celebra colecție *Apophthegmata Patrum*, efort pe care îl depune cu regularitate de șapte ani și în urma căruia a și rezultat volumul *Orașul deșert: Reflecții citadine despre părinții pustiei* (Trinitas, 2018). Și aici sunt abordate probleme spinoase precum: ranchiuna („Ținerea de minte a răului”), asumarea aproape inconștientă a răspunderii pentru sufletul semenului („Riscul iubirii nebune”), pervertirea nădejzii și izolarea de Pronie („Tortura prin speranță”), limitele și măsura generației noastre („Cu aripi slabe și vlăguite”), validarea sfaturilor duhovnicești printr-o viață pe măsură („Viața, și tăcând, folosește, iar cuvântul, și strigând supără”), cele trei aspecte ale pocăinței („Convertire și pocăință”), provocarea chemării dumnezeiești de a păși pe calea exilului pentru a ajunge cu adevărat acasă („Convertirea – monahism și exil”).

Așa cum indică și titlul generic, în secțiunea „Teologice” autorul își etalează rafinamentul cu care abordează teme de spiritualitate și morală. Tabletele reflectă preocupări situate la granița dintre teologie și filozofie, ceea ce lasă să se întrevadă un talentat și fecund teolog, cu un foarte larg orizont cultural.

Ultimul grupaj, intitulat sugestiv „Portrete”, ne pune în față o suită de concise eseuri biografice. Fiecare din personalitățile evocate (Octavian Paler, Leonid Uspensky, George Florovsky, Serghei Bulgakov, Alexandr Men, Thomas Hopko și Alexander Schmemmann) reprezintă un univers în sine, dar domnul Siladi își propune să evidențieze doar câte un aspect din biografia lor sau un element, din care cititorul are în mod clar ce să își însușească.

Stilul matur și echilibrat poate fi expresia „cumințeniei bărbătești” pe care i-o atribuie Mihai Neamțu, dar mai degrabă este dovada prudenței și a perspicacității fundamentate pe o atentă observare a mediului înconjurător, adică a înțelepciunii practice recomandate de îndemnul biblic: „Fiți înțelepți (φρόνιμοι) ca șerpilor” (Mt 10, 16). Din păcate această prudență suspendă îndrăzneala autorului care se oprește de multe ori la jumătatea drumului, de multe ori intenționat, pentru a-l lăsa pe cititor să descifreze tâlcul și să ducă mai departe șirul deducțiilor și al speculațiilor pe potriva capacităților lui. Sunt și cazuri când se simte ezitarea

Recenzii

de a aborda „Divergențele” într-o notă mai personală, probabil de dragul menținerii obiectivității, ceea ce îl împiedică pe autor să-și dezlănțuie adevăratul spirit critic.

Astfel, alături de calitatea informației, trebuie apreciată exprimarea clară, „de o profundă limpezime” (T. Baconschi), care trădează acea „seninătate padoxală, deopotrivă livrească și duhovnicească” (N. Turcan), confirmând că într-adevăr domnul Paul Siladi este „și un scriitor printre teologi”.

Asist. Dr. Dragoș Boicu

Deacon Porphyrios (Fadi) Georgi (Ed.), *Bioethics: Need for a Paradigm Shift?*, (Balmand Theological Conferences 2), Daccache Printing House, Amchit, 2012, 168 p., ISBN: 978-9953-452-42-5

Acest al doilea volum din seria „Conferințele Teologice Balamand”¹ este consacrat delicatelor și controversatelor teme ale bioeticii. El reunește referatele ținute în cadrul unui simpozion internațional organizat de Institutul de Teologie „Sfântul Ioan Damaschin” al Universității din Balamand, în colaborare cu Academia din Hofgeismar și Biserica protestantă din Kurhessen-Waldech (Germania), în perioada 1-3 decembrie 2008, cu binecuvântarea și sub patronajul Preafericitului Ignatie al IV-lea, patriarhului Antiohiei și al întregului Răsărit. La acest simpozion au luat parte doctori, educatori, teologi și cercetători sociali, care s-au aplecat asupra unor teme și controversate legate de bioetică din diferite perspective.

George Nahas, fost decan al Institutului Teologic din Balamand, în studiul „A fi, etică și spiritualitate” abordează tema semnificației trupului uman și al rolului creștinilor ca membri ai Trupului lui Hristos, Biserica. În conformitate cu tradiția ortodoxă, persoana este „individul în comunicare” (p. 18), comunicare care poate fi fie un „dialog al surzilor”, fie un „dialog al vieții”, tot așa cum trupul omului poate să fie „corp” (gr. *soma*), „templu al Duhului Sfânt”, sau „carne” (gr. *sarx*), adică loc al păcatului. Urmând spiritului, corpul este „partea vizibilă a nemărginitului” (p. 24). Valoarea lui survine chiar în calitatea intrinsecă pe care o posedă pentru comunicare; de aceea ființa umană este deopotrivă un membru social și eclesial. Plasat între imanent și transcendent, omul trebuie să-și împlinească destinul printr-o „viață în Hristos”. Aceasta este relația de iubire cu Dumnezeu - și de aici survine valoarea omului, punctul de plecare în orice evaluare a sa la nivelul problemelor bioeticii.

Martin Hein, episcopul bisericii protestante din Kurhessen-Waldech și profesor emerit la Universitatea din Kassel, analizează fecundarea *in-vitro* și provocările sale etice dintr-un punct de vedere protestant (p. 39-48). Este amintit procesul de diagnosticare al posibilităților „erori” pe care îl prezintă un embrion, precum și dorința unor medici „de a se juca în mod fals a Dumnezeu”, încercând „să repare” embrionul. Aceste excese ale biotehnologiei contemporane sunt judecate prin prisma demnității și responsabilității înaintea lui Dumnezeu.

¹ Primul volum: Assaad E. Kattan, Fadi A. Georgi (eds.), *Thinking Modernity, Towards Reconfiguration of the Relationship between Orthodox Theology and Modern Culture*, (Balmand Theological Conferences 1), Daccache Printing House, Amchit, 2010, 230 p. Vezi recenzia noastră în *Revista Teologică* 21 (2011), nr. 4, p. 322-324.